

Szerda

Egy csepp vér

Ha vízparton megállhatok,
Úgy érzem, parasztlány vagyok!
Az enyéme a kislábak!
Kézben hajlós, lombos ág,
Szép nyájam azzal terelem...
Ajkamon dalt fakaszt a nyár,
A kék égbolt — a szerelem.

Ha aratókat láthatok,
Úgy érzem, parasztlány vagyok!
A sárga mezőn járhatok,
Sarlómmal búzákat vághatok,
A kékvetet felőlelem...
Napcsókolt arccal, nevetőn,
Így keresem a kenyerelem.

Ha őszi földet láthatok, —
Úgy érzem, parasztlány vagyok!
Párák lovakkal szánthatok,
Kötényből szórók szét magot!
Nyomomban varjú feketéll.
Szűz deres hajnalt hasogat
Barázdával az őszi szél.

Ha parasztembert láthatok,
A szemem forrón ráragyog!
Úgy elnézem a kis pipát
S az asszonytól a Bibliát!
Két szent fejérem gondolok...
És ilyenkor a nagyapámék
Vére szívemben feldobog.

K. Tóth Lenke

Színház a trópusokon

Érdekes dolgokat mond el a trópusokról hazatért kiváló hollandi jellemszínész, Dongen Frits, a hollandi gyarmatok színházi életéről.

— Négyeszer voltam — beszéli el a művész — vendégszereplő köruton Jáva, Sumatra, Borneó és Bali szigeteken. Olyan városoknak, mint Batavia és Surabaya, pompás, térszínházai vannak. Kisebb helyeken előadótérmeiben játszanak a színészek, termekben, melyek fölött az ottani hollandi klubok rendelkeznek. Kosztümöket, díszleteket csak egészen különös esetekben visznek magukkal a vendégszereplő színészek, társulatok s rendszeren azokat a díszleteket és ruhákat használják, melyek a gyarmatok műkedvelő színházainak birtokában vannak s melyeket esetenként gyors munkával egészítenek ki, vagy alakítanak át a hivatásos színészek számára.

— Ha valaki azt hinné, hogy a kolóniákban operetteket, bohózatokat s hasonló könnyű dolgokat játszhatunk, nagyon tévedne. A hazájuktól távol élő hollandok a kabarékban és a dallermekben elég felületes és pikáns számot kapnak s ezért tőlünk vendégjátékainkon komoly műsort várnak. Egy-egy ilyen turné átlag egy esztendeig tart, de én egyszer két és fél esztendeig maradtam a trópusokon, mert nem tudtam megválni az álomszerűen szép Balitól. Mikor kollégáim hazautaztak, előbb a művészetekért rajongó fiatalokból társulatot szerveztem, később pedig újra csatlakoztam egy a trópusokra érkezett másik társulathoz, amely Amszterdamból jött.

— A fővárosokon kívüli minden előadást gondos propagandával kell előkészíteni, mert az európaiak egymástól távol élnek, elszórtan ültetvényeiken, birtokaikon. De egyáltalában nem riadnak vissza tőle, hogy egy nívós színelőadás élvezéséért órákig tartó autótutakat ne tegyenek. Egyszer az egyik előadás előtt az egyik ültetvény tulajdonosától levelet kaptam, amelyben arra kért kollégáimmal együtt, hogy a legjáva művészetünket adjuk, mert 280 kilométernyi távolságból érkezik auton, hogy láthassa az előadást és ezt az utat visszafelé is meg kell tennie. Levélben válaszoltunk neki, megírva, hogy készsággal elismerjük a művészetért való lelkesedését, mely ilyen hosszú utat megtételére készíti, de fölhívjuk rá a figyelmét, hogy mi még nagyobb utat tettünk meg Amszterdamból Jáváig és ennek a hosszú utnak csak akkor lehet célja és értelme, ha mi, mint hazánk művészetének és kulturájának küldöttei, mindenkor, így azon az estén is, melyen ő meg fog nézni bennünket, olyan jól játszunk, amennyire csak tehetségünkkel telik.

A Nobel-dijas ember

Szeged, november 2

Szent-Györgyi Albert kedden is bement az intézetbe, hogy dolgozzék. De a telefon állandóan szól, idegenek jönnek-mennek, egy angol ur érkezik, aki színes filmet akar készíteni róla, a postás több mint kétszáz levelet számol le Zétényi Margit titkársasszony kezébe, a táviratok száma már túlhaladta az ötszázat, az egyetemi rektor jön, újságírók ácsorognak a folyosókon, Rózsa altiszt egy citromot hoz a professzornak, hogy ebből száz darab ennyibe, egy ládával pedig ennyibe kerül, a professzor tapogatja, méregeti a citromot, gyorsan kiszámítja, hogyan lesz olcsóbb a vásárlás, aztán azt mondja Rózsa altisztnek, hogy okosabb tehát egy mázsát venni, csak vegyen, de jól nézze meg, hogy mit adnak, Rózsa altiszt távozta büszkén mondja valakinek, hogy azok voltak ám a szép idők, amikor „tiz vagon zöldpaprikát vettünk, mert annyit dolgoztunk fel a professzor urala”, megint a telefon szól, megint bejelentenek valakit — és mindezenközben a nyugtalanságnak, idegességnek, vagy hajszoltságának Szent-Györgyin nyomát sem látni.

A tanársegédnő beszél

A tanársegédnő, Bangha Ilona doktor, elégedetten, boldogan meséli:

— Szórol-szóra úgy van, ahogy a professzor ur mondja. Nekünk olyan ez az intézet, hogy igaziban itt éljük le az életünket, itt vagyunk otthon. A hivatalos órákat nem azért tartjuk be, mert ettől-eddig így kellene dolgoznunk, hanem azért, mert annyira kel és minden tudásunkkal, hogy otthon is csak az foglalkoztat bennünket. Itt nem kell ellenőrizni, hogy elkészt-e valaki, ugyanis mindenki tovább marad és korábban jön... Én hét éve dolgozom a professzor mellett. Sokszor szóltanul naphosszat, hiszen már minden gondolatát ismerem és tudjuk egymás mozdulatairól, hogy mi miért történik. Anna Ernő dr., az adjunktus, azzal jött ide, hogy a saját kutatását végezzék, de amellelt úgy vonzotta a professzor munkája, hogy egészen belefeküdt abba... Itt van még Laky Kálmán és Straub Brunó, a két gyakornok, ők is ugyanazt csinálják. Ugy élünk, mint egy népes, szerető család, a délutáni uzsonnáinkról már minden újság irt, de az igazi izét ezeknek a teázásoknak, az igazi hangulatát nem lehet megírni, azt csak az érzi át, aki beletartozik a társaságba és minden délután velünk eszi a pirított kiflit, mialatt beszélgetünk nevetünk és olyan jól érezzük magunkat, mint akik minden kényelmellenség, minden nyomottság alól vidáman felszabadultak...

— Miről folyik a diskurzus az uzsonnázások alatt?

— Mindenről. Aki jó filmet látott, azt meséli el, aki jó koncertet hallgatott, az a zenét hozza szóba, azon folyik a vita. A professzor annyit járt külföldön, hogy ha csak azokat az élményeit mesélné, az is évekre elég volna a hallgatóságnak. Derűs a hangulat, a professzor szellemessége, jókedve, közvetlensége adja meg a hangot. Nincs az, hogy csak akkor ülnek le a többiek, ha a professzor ur már elfoglalta a helyét, vagy csak akkor állunk fel, ha ő asztalt bontott...

Nevet, úgy folytatja:

— Mondom, családias, vidám, jókedvű

Szent-Györgyiné

Szent-Györgyiné lakása olyan, mint ő maga és az ura: derűs, világos. Melegség és sok sziv érzik a levegőben, nyugalom és az a bizonyos atmoszféra, amit a nagyon kiegyensúlyozott, elégedett, lélekkel és tisztá aggyal érző emberek árasztanak maguk körül. Valóban nem „nyilatkozik” csak régi ismerős gyanánt beszélget. Boldog. Sugárzik, amíg az uráról és a kis Nellyről beszél:

— Az uram sportolásáról megirtak mostanában mindent. Kell neki a sport, mert élet van benne és mozgás. Az a pihenése. Tehetsége is van hozzá. Csak néhány hónapja tenniszezik komolyan, de már egészen kitűnően játszik. És a kis Nelly is. Legnagyobb büszkeségünk, hogy a nyáron a kis Nelly meg én megnyertük itt Szegeden a páros női

Valóban nemesen és művészi szép feje kisérd oldalhajlik, hogy állandóan kialakuló és újra meggyújtott pipáját kényelmesen lógathassa szája sarkában, szeme derűsen mosolyog, olyan közvetlen és meggyerő, amilyenek csak az életük fogytáig kicsit mindig gyerekesnek és egészen tisztának maradószenik tudnak lenni.

— Kérdezze ki a munkatársaimat, amíg elvégzem ezeket a dolgokat — mondja nevetve —, hogy hogyan dolgozunk mi itt közösen. El fogják mesélni, hogy amikor valami kidolgozni való ötletem merül fel, akkor azzal kezdem, hogy ezt és ezt a dolgot pedig támadjuk meg jobbról és balról, előlről és hátulról, hátha kiderül, hogy nem helyes az elgondolás. A megtárgyalás során aztán mindenki elmondhatja a magáét, mindenki felveheti a maga ötleteit és úgy megy a munka, mint a karikacsapás. Általában, az a legnagyobb örömöm, ha nem néznek szigorú és megközelíthetetlen felsőbbégeknek, hanem baráti, emberi hangon dolgozunk együtt, mind, akik itt vagyunk. Megy is a munkánk, hál' Istennek jól megy...

mindenki! A professzor mellett nem is lehet más az ember. Nagyszerűket tud mondani, de nem azért jók azok a mondások, mert „a professzor mondta”, tehát mi kötelezőszerűen szellemesnek tartjuk. Nem. Igazán élesen és mulatságosan szellemes, kitűnő humora van... Még most is nevetek, ha eszembe jut az a nápolyi jelenet...

— Mi volt az?

— Ugy volt, hogy elmentünk Nápolyba, hogy az ottani intézetben tanulmányozzunk egy tudományos kérdést. Azt akartuk megállapítani, hogy a hidegvérűek anyagcseréjénél a fumar-sav katalízis éppolyan fontos szerepet játszik-e, mint a melegvérű állatoknál. Két nap alatt rájöttünk, hogy nem. Ezt a kérdést — más szempontból — tanulmányozhattuk volna ugyan akár egy évig is, de nekünk csak két hetünk volt és amit akkor tudni akartunk, azt már tudtuk. Az ottaniak azonban olyan nagy tisztelettel voltak a professzor iránt, hogy képercenként jöttek: mit óhajtok, mire van szükség a professzornak a kutatáshoz, miféle anyagot adjanak, mit tehetnek kedvére, stb., stb. A professzor nem győzte köszönetet mondani a kedvességét. A végén — megjelent arcán az a bizonyos kedves, humoros, jóízű mosoly és egy kis fanyarsággal, egy kis műelkeseredéssel keveredett, amíg odasugta nekem: az ördög vinné, itt nem lesz más menekvés, mint az, hogy csakugyan dolgoznunk kell.

A kisleányára, a feleségére terelődik a szó. A kisleány, Nellyke, kint van a cambridgei egyetemen, atyja pályáján akar dolgozni ő is. Tizenkilencéves, de már másodéves hallgató. Három évig ott járt gimnáziumba, most aztán alaposan drukkol, hogy méltó legyen nevére a munkájában, tanulmányában is. Szent-Györgyi anyja Lenhossék-leány volt, a kis Nelly tehát már az ötödik generációt képviseli a híres orvosdinasztiából. Fényképén roppantul emlékeztet atyjára. Csak a szeme az anyjéé, nagy, ragyogóan intelligens, derűs, fekete szempár. Szent-Györgyinéről azt mondta az ura:

— Nyilatkoznai? Aligha fog. Feleség és munkatárs. És az a véleménye, hogy ezt a szerepet csinálni kell, nem „elmondani.”

örömét és ugyanolyan melegen, mélyen boldog ő is. Külön az uráért és külön, mint ember, munkatárs. Tizennégy országon kísérte végig az urát husz év alatt. Öt nyelven beszél, öt nyelven segít az ura tudományos írásaiiban. Ahogy életük egyes szakaszaira kerül a szó, Hamburgot, Berlint, a különböző amerikai városokat, Leydent, Groningent, Cambridget, Prágát úgy emlegeti, mintha egy ugrásnyira lennének innen. Berlinben éhezés volt, háborus világ, de a kis Nellynek pontos tejadagot adtak mindennap, a gyermek fejlődését egy percig sem kellett féltetni... A Belle Ile szigetén egyszer egy hónapig sátoroztak nyaralásnak, mert imádják a szabadságot, a sátoréletet. Az ottani hegyi parasztok hozták nekik a tejet, sajtot. Mikor fizetni akartak nekik, azt mondták: ó, lekeim, hiszen látjuk mi, hogy milyen szegények maguk, ha még lakásra sem telik, csak ebben a szegényes kis sátorban tudnak lakni... Az egyetemi városokban viszont a tudósok társasága, a komoly viták, az előadások, a meghívások... Olyan élénk, olyan színes a Szent-Györgyiné előadása, hogy neki is nyugodtan katedrát lehetne adni, nála sem unánk magukat a növendékek. És ami a legeslegfőbb ezen a házaspáron: a nagyképűségnek, a jogos, most már az egész világ által elismerten jogos fölénynek, a hivatkozott büszkeségnek, annak a bizonyos „látjátok, ki vagyok?” hangulatnak a nyomát sem lehet felfedezni rajtuk. Egyszerűek, határtalanul meggyerőek, nemcsak tudományos szempontokból, hanem emberileg is kivételesen intelligensek és — amit hallatlanul jól esik látni és érezni —, olyan őszintén, olyan becsületes nyíltsággal boldogok. Ha volna valami olyan világdíj is, amellyel az emberi kiválóságot tüntetik ki — azt is nyugodtan nekik adhatnák a bírálóbizottság tagjai.

Harsányi Gréte

Album

Feuillère Edwige írta egy francia hölgy albumába:

„Ha meg akarod ismerni egy asszony hibáit, dicsérj előtte egy másik asszonyt.”

Rasputin és a kigyóméreg

A legborzalmasabb betegségek egyike a fehérvérűség. A beteg egész életét halálfelelemben éli, retteg minden tárgytól, ami megsértheti fizikumát, embertársaitól, kik testének véredényeit nyithatják meg, félnek önmaguktól, elhibáztott lépésüktől, rosszul fogott késüktől, az öngyilkosságtól. Hiába hatalom, gazdagság, nincs ki a földön segíthessen rajtuk, egyedül Istenben bízhatnak. Mélyen vallásos emberek.

Az orosz cári udvarban is jelentkezett a fehérvérűség és nyomában a fiatal cárevics megmentésére Isten szolgája, Rasputin, zsebében javasasszonyok titkos receptjével, a fehérvérűség elleni egyetlen biztos szerrel. Innét Rasputin hatalma a cári udvarban a legenda szerint, amelyre most a tudósok is felelnek. A cárné valóban hordozója volt a fehérvérűségnek. Ami e rettenetes betegségre jellemző, a nőknél aktíve nem lép fel, de rajtuk keresztül öröklök a leszármazott férfiak. Viktória angol királynő fia, Lipót herceg fehérvérűségben vészelt el. Nagyanyja volt a cárnőnek, dedánya a beteg trónörökösnek. Ezt a szörnyű betegséget a spanyol királyné is tovább hordozta magában, Viktória királynő másik unokája. Dedányjuktól örökölték a fehérvérűséget Alfonz, János, Gonzalo és Jenő hercegek. A spanyol exkirály fiát, Covadonga grófját hónapokon keresztül kezelték egy angol kórházban, mikor egy orosz emigráns jelentkezett a kórház igazgatóságánál Rasputin receptjével. Az orvosok természetesen nem nyilatkoztak sem annak felhasználásáról, sem eredményéről.

Az orvostudomány a hiányzó fehérvérsejtek pótlására kívánja befolyásolni a szervezetet, amellelt keresi azt a hatóanyagot, amely a sérült testrészeket lehetővé teszi a varképződést. Kigyóméreggel már eddig is szép eredményt értek el, amely tartalmazza a vérből hiányzó, u. n. fibrinogént s annak adagolásával létrejöhet a varképződés.

Rasputin késői futárja a londoni St. Bartholomew-i kórházban jelentkezett, ott folytak ma a kísérletek, — kigyóméreggel.

K. L.